

LA TRANSICIÓ VERDA
I EL COLONIALISME
VERD.

REFLEXIONS SOBRE
UNA TRANSICIÓ
JUSTA

Font: Western Sahara Resource Watch. (2025, 23 mayo). TAQA y NAREVA ganaron un gigantesco proyecto energético en el Sáhara Occidental ocupado. ([enllaç](#))

1. LA CONCEPCIÓ DE TRANSICIÓ JUSTA

Origen del concepte i crist·lització a la normativa de la Unió Europea

2. COLONIALISME VERD

Introducció al concepte i l'estratègia Global Gateway

3. ALGUNS CASOS

Complex solar de Noor Ouarzazate i Noor Midelt al Marroc, projectes al Sàhara Occidental Ocupat i el “triangle del liti”

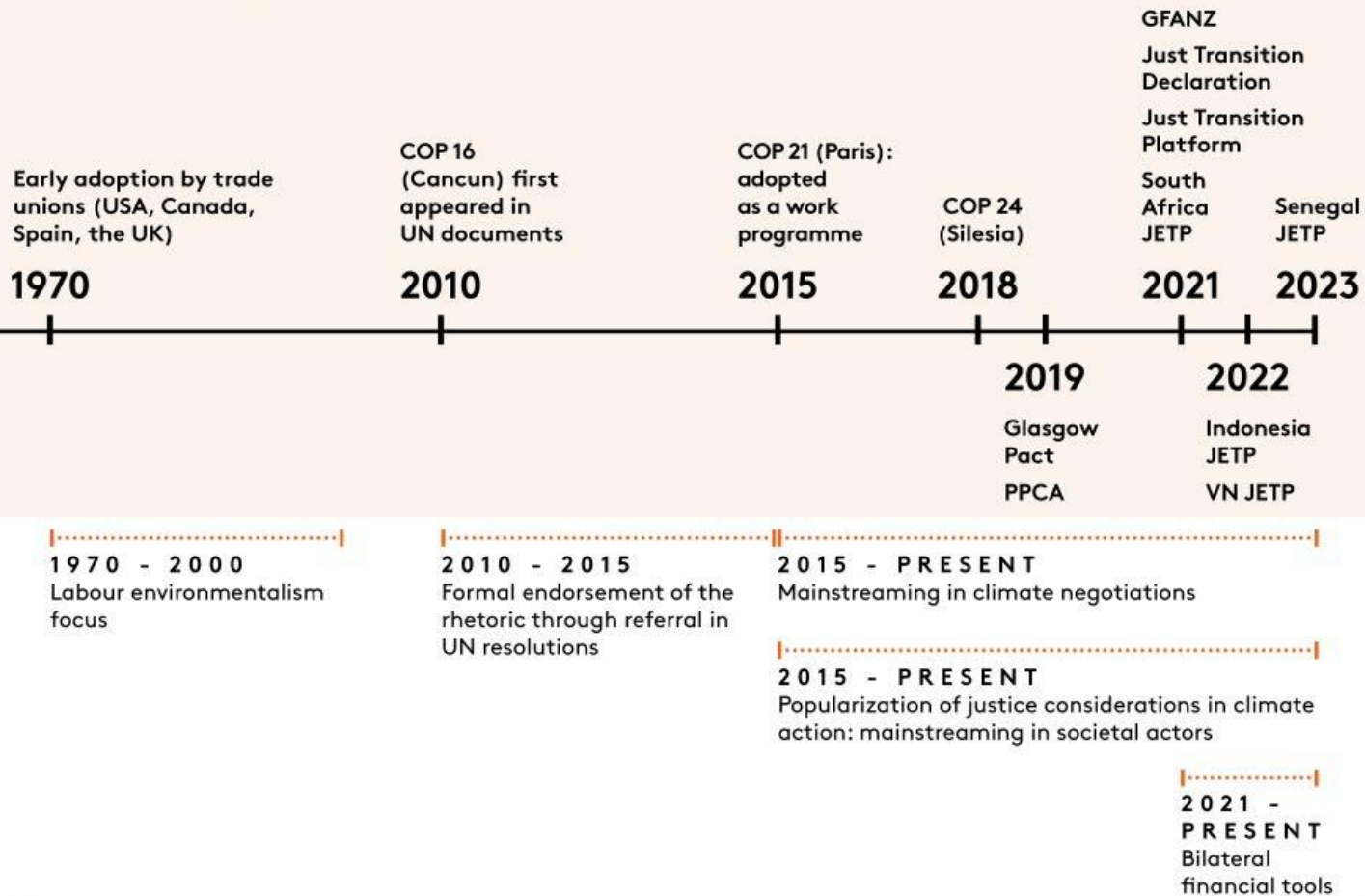
4. REFLEXIONS FINALS

Font: Amnistía Internacional. (2023, 12 septiembre). República Democrática del Congo: La minería industrial de cobalto y cobre para baterías recargables está dando lugar a graves abusos contra los derechos humanos. ([enllaç](#))

ORIGEN DEL CONCEPTE 'TRANSICIÓ JUSTA'

How the just transition concept evolved

- Neix del **moviment sindical nord-americà**, als anys 70, → indústria química, petroliera, nuclear).
- Entre els 80 i 90 el lema '**just transition**' s'expandeix a diversos moviments socials al marge de la justícia laboral: → drets de les nacions indígenes, moviments estudiantils i juvenils, moviments feministes, per la descolonització...
- **En l'esfera de la justícia climàtica**, suposa assumir que «els drets dels éssers humans i els drets de la natura són dos noms de la mateixa dignitat». (Eduardo Galeano)
- A 2015 adquireix rellevància internacional quan aquest s'inclou en el **Pacte de París**.
- **En l'actualitat**, l'expressió 'transició justa' no és un concepte unívoc, sinó un veritable espai de disputa política que sovint s'utilitza per impulsar mesures que, en essència, mantenen *l'statu quo* i protegeixen interessos econòmics i polítics en nom del medi ambient i de la lluita contra el canvi climàtic.

Font: Climateworks Centre (2023, 8 desembre). COP28 'just transition' talks are the latest effort to ensure a fair shift from fossil fuels to clean energy. ([enllaç](#))

LA TRANSICIÓ JUSTA EN LA POLÍTICA DE LA UNIÓN EUROPEA

- L'energia i la transició climàtica de la Unió Europea han anat sempre de la mà.
- L'any 2019 la Comissió aprova **Pacte Verd Europeu**, que incorpora de manera explícita el concepte de 'transició justa' com a principi rector de les seves polítiques climàtiques i energètiques.
- L'any 2021 el paquet de **mesures legislatives 'Fit for 55'** tenen com a objectiu assolir una **reducció d'almenys el 55 % de les emissions el 2030**.
- Modificació de la **Directiva d'Energies Renovables** que fixa un objectiu inicial de **consum d'energies renovables del 40 %**.

The European Green Deal is about **improving the well-being of people**. Making Europe climate-neutral and protecting our natural habitat will be good for people, planet and economy. No one will be left behind.

The EU will:

Become
climate-neutral
by 2050

Protect human life,
animals and plants,
by cutting pollution

Help companies
become world leaders
in clean products and
technologies

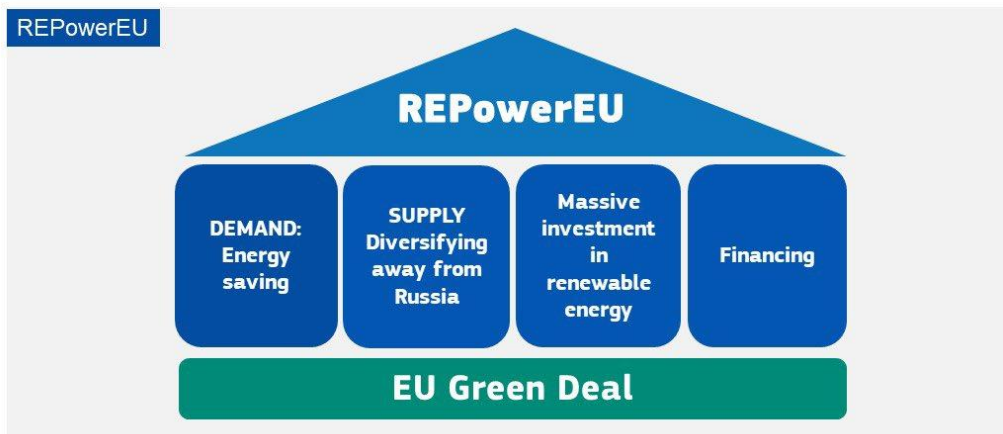

Help ensure a
just and inclusive
transition

LA TRANSICIÓ JUSTA EN LA POLÍTICA DE LA UNIÓN EUROPEA

- L'any 2022 s'aprova el pla **REPowerEU** → amb l'objectiu de **reduir ràpidament la dependència energètica de la Unió amb Rússia**.
  - ✓ Diversificació de les fonts d'energia,
  - ✓ Apostant per la inversió massiva d'infraestructures renovables i la promoció de mesures d'estalvi i d'eficiència energètica.
  - ✓ Fixa un nou objectiu de consum d'energia renovable de 45 %
  - ✓ Simplificació i agilització de processos d'autorització

Getting rid of Russian fossil fuel

- L'estratègia de transició verda de la Unió es presenta com un procés “just” que no ha de deixar enrere cap persona ni territori i que s'empara en el llenguatge de la transició justa.
- Cal preguntar-se fins a quin punt, en la pràctica, aquesta aspiració de justícia s'està traduint realment en decisions que distribueixin de manera equitativa els costos i beneficis de la transició energètica.

Desmantelar el colonialismo verde

Energía y justicia climática
en la región árabe

eds.

Hamza Hamouchene

Katie Sandwell

COLONIALISME VERD: ALGUNES DEFINICIIONS

Fenomen mitjançant la qual els estats del Nord Global, les corporacions i els organismes internacionals imposen polítiques ambientals als del Sud Global o duen a terme projectes d'extracció de recursos legítimats amb la idea que aquestes activitats són necessàries per protegir el medi ambient.

«l'extensió de les relacions colonials d'espoli i despossessió (així com de la deshumanització de l'altre) en l'era de l'anomenada transició verda. El colonialisme verd carrega els costos sobre els països i les comunitats perifèriques i prioritza les necessitats energètiques i ambientals [...] d'una regió del món per damunt d'una altra». (Hamza Hamouchene)

Transició verda per què i per qui?

Font: Transnational Institute (TNI) (2023, 16 de novembre). Desmantelar el colonialismo verde. Energía y justicia climática en la región árabe. ([enllaç](#))

ESTRATÈGIA GLOBAL GATEWAY DE LA UNIÓ EUROPA

- **Estratègia d'inversió** exterior → pretén mobilitzar fins a **300.000 milions** d'euros canalitzant finançament públic i privat en cinc grans àmbits d'associació amb els països del Sud Global: digital, **clima i energia**, transport, salut, i educació i recerca.
- Les inversions es presenten com:
  - Forma d'“**ajudar**” els **països del Sud Global** a descarbonitzar-se i avançar en la transició verda,
  - Com a mesura per complir els **objectius climàtics fixats a l'Acord de París**
  - Com un instrument per **diversificar el subministrament** d'energia neta de la Unió i **obrir nous mercats** al sector privat europeu.
- A 2024 el 49% dels projectes sota aquesta estratègia s'han firmat sota la insígnia d'energia i clima (110 de 225 projectes)

Who profits from the Global Gateway?

The EU's new strategy for development cooperation

OCTOBER 2024

ESTRATÈGIA GLOBAL GATEWAY DE LA UNIÓ EUROPA

Associacions en l'àrea d'energies renovables:

- Impulsa la **liberalització del sector elèctric** als països del Sud Global
- Gran pes del finançament mitjançant **associacions público-privades**.
- Generen més **deute públic**.
- Els projectes estan orientats a **suplir la demanda energètica de la Unió i no la de les comunitats locals**

Associacions amb relació a materials fonamentals per la transició verda:

- Nou marc europeu amb el **Reglament (UE) 2024/1252 sobre materials sobre matèries primeres fonamentals**.
- Tant el Reglament com les associacions financeres responen a l'**objectiu d'assegurar les cadenes de valor dels minerals "crítics" per a la transició verda**, amb la finalitat de garantir-ne el subministrament, i no pas a **cap objectiu de transició ecològica ni de desenvolupament dels països socis**.
- **Poca transparència sobre els projectes**, cosa que permet aprovar inversions sense salvaguardes suficients en matèria de drets humans i de medi ambient.

Font: Counter Balance i Eurodad, amb el suport d'Oxfam (2024, 8 d'octubre). *Who profits from the Global Gateway? The EU's new strategy for development cooperation.* ([enllaç](#))

Una Transición Verde y Justa, ¿Para Quién?

Un análisis desde América Latina

EL TRIANGE DEL LITI

- Situat entre **Xile, l'Argentina i Bolívia**
- Concentren més **50% de les reserves mundials** de liti mundials.
- L'extracció de liti es duu a terme sobretot en salars situats en **zones extremadament àrides**.
- L'extracció d'aquest mineral requereix **uns 2,2 milions de litres d'aigua per tona de liti produïda**.
  - Al Salar d'Atacama es calcula que ja s'ha esgotat fins a un 65 % de les reserves vitals d'aigua a la zona.
- La **seva extracció danya el sòl, contamina l'aire i l'aigua dels ecosistemes** dificultat la subsistència de les comunitats que viuen allà.
- Segons l'**Agència Internacional d'Energia**, entre 2020 i 2024 l'extracció del liti s'ha multiplicat per 42. ([enllaç](#))
- La Unió Europea s'ha posicionat com a soci clau del triangle. En el marc del Global Gateway, la Unió europea ha signat acords amb aquests tres països per finançar projectes lligats a l'extracció d'aquest mineral i assegurar-ne la cadena de valor.
  - Acords que han anunciat com una formes d'intensificar la seva cooperació en seguretat energètica i transició verda

COMPLEX SOLAR DE NOOR OUARZAZATE I NOOR MIDELT AL MARROC

- Una de les plantes solars més gran del món (**3.000 hectàrees**)
- Mode de finançament:
  - **9.000 milions** de dòlars provinents del Banc Mundial, el Banc Europeu de Desenvolupament i altres entitats, amb el suport del govern marroquí. (**60% de fons europeus**)
  - **Associació publico-privada** (dèficit anual d'uns **80 milions d'euros**)
- Impacte mediambiental: tecnologia que requereix **grans quantitats d'aigua** → **situat en una regió semi-àrida**.
- **Green grabbing**.
  - Era un territori habitat i utilitzat per la pastura i agricultura.
  - Les terres van ser expropiades a les comunitats locals sense que aquestes fossin consultades ni rebessin una compensació.
  - Justificacions del Banc Mundial pròpies **d'orientalisme ambiental** (Diana K. Davis):

“el terreny sorrenc i àrid només permet el creixement de matolls i no és adequat per al desenvolupament agrícola per la manca d'aigua”

“l'adquisició de terres per al projecte no tindrà impactes en els mitjans de vida de les comunitats locals”.

SÀHARA OCCIDENTAL OCUPAT

- **Tres parcs eòlics en funcionament** (Foum el Oued, Aftissat i un parc privat que alimenta una cimentera), **un quart en construcció** i **set més planificats**.
- Tots depenen de **l'empresa Nareva**, una empresa de la monarquia marroquina, en estreta aliança amb **Siemens** i la seva filial espanyola **Siemens Gamesa**.
- **El Sàhara Occidental està connectat físicament a la xarxa de subministrament del Marroc.**
- Objectiu: de **cobrir la demanda energètica de grans empreses europees** i contribuir al **compliment dels objectius climàtics de la Unió Europea**

Font: Western Sahara Resource Watch (2023, 18 de agosto). *El gigantesco parque eólico Siemens-Enel ya está operativo.* ([enllaç](#))

Just Transition:

How environmental justice organisations and trade unions are coming together for social and environmental transformation

REFLEXIONS

(1) La perspectiva analítica del colonialisme verd **vol ser un enfocament crític de la transició verda** → no pretén ser un moviment anti-transició ni negacionista.

energia per a què i per a qui? A qui beneficia realment la transició energètica? Què significa realment la transició justa i verda? Per a qui serà justa i per a qui serà verda?

(2) **Característiques bàsiques** del concepte de Transició Justa

- *és diferent en llocs diferents i ha de respondre a cada context concret;*
- *és una qüestió de classe;*
- *és una qüestió de gènere;*
- *constitueix un marc necessàriament antiracista;*
- *implica molt més que assolir un “clima just”, ja que abasta el conjunt de la crisi ecològica; i*
- *té a veure, de manera profunda, amb la democràcia.*

Font: Transnational Institute. (2020). *Just Transition: How environmental justice organisations and trade unions are coming together for social and environmental transformation* (Workshop report). ([enllaç](#))

MOLTES GRÀCIES